

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

Cesty Romů do azylového domu FILIA
v Českých Budějovicích

Vedoucí práce: Mgr. David Urban, Ph.D.

Autor práce: Dagmar Chatrná

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: třetí

Forma studia: kombinovaná

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

26. 3. 2010

.....
Chatrná Dagmar

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Davidu Urbanovi, Ph.D.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
------------------	----------

Teoretická část

1. Romové v České republice	8
1.1 Romský způsob života.....	8
1.2 Sociálně – ekonomická oblast	9
1.3 Problematika bydlení	11
1.3.1 Současná bytová situace	12
1.4 Pracovní příležitosti a nezaměstnanost	13
1.5 Vzdělání a výchova.....	15
1.6 Kriminalita Romů	16
1.7 Soužití majority s minoritou	17
2 Charakteristika Azylového domu Filia.....	19
2.1 Základní údaje o zřizovateli.....	19
2.2 Poskytované služby	20
2.2.1 Služba „Azylový dům“	20
2.2.2 Služba „Dům na půl cesty“	20
2.3 Osoby vyloučené z poskytovaných služeb	21
2.4 Principy služeb.....	22
2.5 Metody práce	22
2.6 Vykonávané činnosti	22

Praktická část

3. Metodika výzkumu	24
3.1 Cíl výzkumu.....	24
3.2 Popis výzkumné metody.....	24
3.3 Charakteristika výzkumného vzorku	24
3.4 Techniky sběru dat.....	25
3.5 Etické aspekty	26
3.6 Autentičnost sběru dat	26
3.7 Způsob vyhodnocování dat.....	26
4. Kazuistiky	27
5. Výsledky rozhovorů	39
6. Diskuse	41
ZÁVĚR.....	44
Seznam použité literatury a pramenů	46
Seznam příloh.....	49
Přílohy	50
Abstrakt	56
Abstract	57

ÚVOD

Sametová revoluce v roce 1989 přinesla do naší společnosti mnoho závažných změn. Na jejich základě následně došlo a stále dochází k pomyslnému rozevírání nůžek a tím i k nežádoucí diferencí lidí. Na jedné straně roste bohatství a prosperita, na druhé straně se setkáváme se skupinami lidí, které se propadaly a stále propadají na ekonomické a sociální dno společnosti, jelikož se neumí přizpůsobit nově vzniklé ekonomicko - společenské situaci. Mezi tyto skupiny patří mj. také Romové.

Téma této práce jsem si vybrala z důvodu mého desetiletého působení v Azylovém domě Filia v Českých Budějovicích a zájmu o způsob života, kulturní zvyky a tradice Romů. Cílem práce je zjistit, jakou cestou a z jakých příčin se Romové do Azylového domu Filia dostávají, jaké faktory ovlivňují tu skutečnost, že jsou nuceni pomoc tohoto azylového domu vyhledat. Je hlavní příčinou jejich příchodu nezaměstnanost a z ní vyplývající finanční tíseň? Nebo je to neschopnost hospodařit s penězi? Jakou roli zde sehrává kriminalita? Jak tento problém vnímají oni samotní? Nabízí se ještě celá řada otázek, na které se pokusím na základě mého kvalitativního výzkumu v závěru této práce odpovědět. Slovo „*cesty*“ jsem použila pouze jako slovní obrat, označující průběh života, jehož jednou z mnoha zastávek se stal právě azylový dům.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou.

Teoretická část je sestavena ze sedmi kapitol, které se nejvíce dotýkají romské problematiky a z ní vyplývajících potřeb využití služeb azylových domů. Krátce v nich popisují Romů, jako největší národnostní menšinu žijící v České republice. Zaměřuji se na jejich tradiční způsob života, tolik odlišný od způsobu života majoritní společnosti, a tudíž i těžko pochopitelný a mnohdy odsuzovaný. K dalším negativním faktorům ovlivňujícím život Romů, kterým se ve své práci věnuji, patří sociální vyloučení jako nerovnováha v participaci na životě společnosti. Nerovnost vedoucí k vyloučení mnoha dalších vzájemně provázaných oblastí života. Nízká úroveň vzdělání, nezaměstnanost, nízké příjmy a problémy s bydlením představují pouze krátký výčet z těchto faktorů. Také se ve své práci zabývám otázkou kriminality, jejími příčinami a důsledky.

Azylovému domu Filia v Českých Budějovicích jsem věnovala svou pozornost pouze okrajově, jelikož prioritou této práce jsou hlavně Romové a jejich životní cesty. Poznatky jsem čerpala z odborné literatury a interních dokumentů Azylového domu Filia.

Obsahem praktické části jsou kazuistiky, které jsem vypracovala na základě dokumentace, vedené v zařízení azylového domu. Pro hlubší poznání jednotlivých životních cest a názorů respondentek jsem použila v další fázi svého výzkumu ještě polostrukturované rozhovory, na jejichž základě jsem vypracovala kazuistiky doplňující.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Romové v České republice

V České republice tvoří Romové početně nejvýznamnější etnickou menšinu.¹ Patří k vrstvám s nejhoršími životními podmínkami, neboť se vyznačují podprůměrnou sociální a vzdělanostní úrovní, vysokou nezaměstnaností, neuspokojivými bytovými podmínkami a nadměrnou kriminalitou. Jsou postiženi sociálním vyloučením, což je chápáno jako narušení pouta mezi státem a jednotlivcem.²

Důsledkem sociálního vyloučení je prohlubující se napětí mezi vlastní komunitou a ostatním obyvatelstvem naší republiky. Narážejí často na bariéry, které jim neumožňují žít důstojný a spokojený život. Jejich obtíže ale nelze brát pouze jako problémy, které mají příslušníci české majority s Romy. Jde o nedostatky v našem vzájemném celospolečenském soužití. „Sociální vyloučení Romů nelze chápat převážně jako důsledek osobních vlastností příslušníků romské komunity, ale má široké příčiny historické, kulturní, ekonomické a zejména sociální povahy.“³

1.1 Romský způsob života

Tradiční romská rodina byla v minulosti veliká a soudržná a plná vřelosti k dětem. Ale v posledních několika letech tyto přednosti začínají ustupovat do pozadí.⁴ Dodnes si rodina udržuje patriarchální ráz. I větší počet dětí je pro ni stále typický, ovšem vztahy mezi členy velkorodin pomalu slábnou.⁵

---

¹ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 190.

² Srov. NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti*, s. 30.

³ Tamtéž, s. 13.

⁴ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 44.

⁵ Srov. tamtéž, s. 46.

V jejich rodinných vztazích a v jejich vztahu k práci se ukazuje, jak Romové myslí a cítí. Typická je pro ně citová spontánnost, živý temperament, ochota dělit se a schopnost orientace na změnu, na základě které dochází následně k migraci rodin z jedné lokality do druhé. Jejich základní emocí je strach. V instinktivních reakcích předávaných z generace na generaci je zakódována negativní zkušenost nejen z koncentračních táborů, ale i z jednání arogantních totalitních úředníků. Vše se v konečném důsledku projevuje ve způsobu, jakým spolu Romové mluví, i jak se chovají.⁶ Na základě neznalosti jejich odlišností se tak některé projevy zdají být majoritní společnosti nelogické.

Střídají se u nich dny hojnosti (po výplatě sociálních dávek) se dny nouze. Ta je nutí být častými návštěvníky zastaváren, a pokud nemají předmět, který by se dal zastavit, přijde na řadu půjčka, a to většinou od lichváře. Její úrok bývá tak vysoký, že nejsou schopni půjčku splatit, takže se zadlužují dál a dál. Tím se dostávají do bludného kruhu, ze kterého se lze jen těžko vymanit.⁷

Na základě tradičního způsobu života, v mnohém tolik odlišného od života majoritní společnosti, se Romové potýkají s celou řadou problémů. Problémů, které je třeba neodkladně řešit, jelikož v opačném případě dochází následně k jejich neustálému prohlubování. Jako nejzásadnější a nejčastější tak lze označit sociální vyloučení, problémy s bydlením a nezaměstnanost. Jedním z řešení je využití nabídky sociálních služeb azylových domů, které poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.⁸

1.2 Sociálně - ekonomická oblast

Špatné sociální a ekonomické postavení a s ním související nízké právní povědomí představují skutečnost, jíž je třeba se v současné době intenzivně zabývat. Většina opatření směřujících ke zlepšení postavení romské menšiny by

---

⁶ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 53.

⁷ Srov. RAICHOVÁ, I. *Romové a nacionalismus*, s. 94.

⁸ Srov. internetové stránky AD Filia dostupné na (on-line), citováno 12. 1. 2010. www.jazcb.cz/index.html.

se měla opírat o intenzivní sociální práci. K jejím nejdůležitějším úkolům patří boj se sociálním vyloučením. Sociální vyloučení je jedním z vážných problémů současné společnosti, který se dotýká především romské minority. Šance na běžný společenský život jsou pro romské rodiny omezené. „Typicky se sociální vyloučení projevuje nízkou kvalitací, obtížemi při uplatnění na trhu práce, nízkými příjmy a chudobou, problematickou kvalitou bydlení, horším zdravotním stavem.“⁹ Je to narušení sociálního pouta mezi státem a jednotlivcem.

Sociální vyloučení je nerovnost v participaci na životě společnosti. Tato nerovnost nadále způsobuje nemožnost spolupodílet se na jejím fungování – ztrátu sociálního místa ve společnosti. „Vyloučení v jedné oblasti života často vede k vylučování v dalších oblastech a vyloučení v jednotlivých oblastech je většinou vzájemně provázáno a vytváří začarovaný kruh, z něhož se obtížně uniká.“¹⁰

Obtížné stanovení příčin stavu vyloučení vede majoritní společnost k vytváření negativního obrazu romské menšiny. „S romskou komunitou je často spojováno podezření ze zneužívání služeb sociální pomoci. Realita však ukazuje, že mnozí Romové, nejčastěji z důvodu své nevzdělanosti, neinformovanosti a sociální izolace od většinové společnosti, neumějí využívat všech možností, které státní systém sociální pomoci poskytuje, a nedosahují takového řešení své situace, které tento systém potenciálně umožňuje.“¹¹

Také řešení těchto zásadních problémů je jedním z poslání azylových domů. Kromě pobytové služby poskytují také základní sociální poradenství - informace o základních právech a povinnostech, informace, které směřují k řešení nepříznivé sociální situace.¹²

---

⁹ NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti*, s. 28.

¹⁰ Tamtéž, s. 60.

¹¹ Tamtéž, s. 71.

¹² Srov. Metodika služby – ADN. Interní dokumenty Azylového domu Filia

1.3 Problematika bydlení

„Potřeba bydlet je považována za jednu ze základních potřeb každého člověka.“¹³ V 90. letech 20. století probíhaly mimo jiné restituční a privatizační bytového fondu. Restiturovány byly hlavně domy ze starší zástavby. Právě tento druh bytů obývali převážně Romové. Jelikož většina Romů - jejich rodičů a prarodičů - imigrovala ze Slovenska, je jasné, že mnoho restituentů mezi nimi nebylo.¹⁴ Noví majitelé se snažili svou nemovitost využít co nejefektivněji, a tak vystěhování stávajících nájemníků do náhradních bytových prostor bylo jedinou možnou cestou k uskutečnění jejich podnikatelských záměrů. Noví vlastníci nemovitostí vyvíjeli na nájemníky tlak a snažili se s nimi sepsat nové smlouvy na dobu určitou, čímž se zbavili povinnosti zajistit jim bydlení náhradní. A tak se Romové i v současné době dostávají z chráněných nájemních vztahů (nájem na dobu neurčitou) do vztahů nechráněných (nájem na dobu určitou).¹⁵ Majitelé nemovitostí při podepisování nové smlouvy zneužívají Romy nejen v neznalosti práva, ale i jejich nedostatečné znalosti českého jazyka. V mnoha případech jde o zneužití sociální nedovednosti romské rodiny, neschopnosti posoudit nezvratné důsledky takového kroku bez schopnosti pohledu do budoucna. (Rodina prodá s bezstarostností byt a volí tak život bezdomovců).¹⁶

V průběhu privatizace nebyla zodpovězena otázka, jakou část bytového fondu by si měly obce ponechat a mít tak možnost poskytovat sociální bydlení.¹⁷ Mnoho měst postupovalo pragmaticky a zprivatizovalo vše, co šlo. Privatizace bytového fondu se zpočátku uskutečňovala hlavně prostřednictvím prodeje za velmi příznivých podmínek, ale vyloučila z tohoto aktu sociálně znevýhodněné nájemníky. Toto vyloučení, které se postupně stalo pravidlem, nelze považovat za diskriminační, jelikož bylo odůvodněno účelem náležité údržby a spravování nemovitosti. Úvaha, že osoby, které neplní řádně roli nájemce, nemohou plnit ani

---

¹³ DAVIDOVÁ, E. *Romano drom Cesty Romů 1945-1990*. s.71.

¹⁴ Srov. BARŠOVÁ, A. Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové ve městě. Sešity pro sociální politiku*, s. 15.

¹⁵ Srov. NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti*, s. 68.

¹⁶ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 36.

¹⁷ Srov. BARŠOVÁ, A. Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové ve městě. Sešity pro sociální politiku*, s. 17.

odpovědnou roli vlastníka, byla přiměřená. Vyloučením této skupiny lidí z privatizace nedošlo k ukončení nájmu, ale jejich pozice se výrazně zhoršila. Privatizace bytového fondu na jedné straně sice umožnila mnoha občanům s průměrnými příjmy získat značný majetek a právní jistotu bydlení, na straně druhé ale sociálně slabým občanům, včetně Romů, v bytové oblasti neprospěla.¹⁸ Představovala začátek ztráty jistého bydlení mnoha romských rodin. Zapříčinila jejich vystěhování z bytů, které obývali již mnoho let. Důsledkem toho docházelo ke stěhování se k blízkým či vzdáleným příbuzným, což bylo pouze krátkodobým řešením, jelikož počet privatizovaných bytů postupně rostl. I v těchto krizových situacích Romové vyhledávali pomoc azylových domů. Hlavním problémem využívání jejich služeb ale bylo rozdělení rodiny, jelikož jejich cílovou skupinu tvoří mnohdy pouze matky s dětmi a ženy. Azylové domy pro muže bývají oddělené.

1.3.1 Současná bytová situace

V současné době obývají Romové většinou byty v panelových domech nebo byty nižších kategorií a to mnohem menší, než by ve skutečnosti potřebovali. Tyto byty jim tudíž nedovolují pokračovat v jejich tradičním způsobu života – ve velkorodinných pospolitostech.

Většina rodin žije v bytech pronajatých. Ty mají ovšem tak vysoké nájemné, že příjmy Romů nedovolují pokrýt náklady na bydlení a ekonomická situace jim neumožňuje zajistit si bydlení z vlastních prostředků. Nezaplacení nájemného se stává spouštěcím mechanismem procesu, na jehož konci stojí opuštění bytu a nutnost přestěhování.¹⁹ Tyto závažné problémy pak následně Romové řeší využitím služeb azylových domů na dobu přechodnou, nebo přidělením holobytu.

Původně byl termín „holobyt“ používán k označení nízkostandardních bytů o jedné místnosti zřízených za účelem vystěhování, resp. přestěhování „neplatičů nájemného“ a tzv. „nepřízpůsobivých osob“, bytů, které byly upraveny tak, aby se v nich nedalo „nic zničit ani ukrást“. Postupně se však používání tohoto pojmu

¹⁸ Srov. BARŠOVÁ, A. Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové ve městě. Sešity pro sociální politiku*, s. 18.

¹⁹ Srov. NIEDERLE, P. *Zadlužení, sociální dávky a sociální práce*, s. 110.

začalo uplatňovat na různé druhy ubytoven a azylových zařízení ve vlastnictví obcí, v nichž je poskytováno ubytování občanům s nejrůznějšími sociálními problémy, kteří si nemohou opatřit jiné bydlení.²⁰ Výstavba holobytů se ovšem většinou soustřeďuje do okrajových částí měst, čímž vznikají jakási novodobá ghetta, v nichž lidé žijí ve špatných sociálních podmínkách.²¹ vzdalují se pracovním a vzdělávacím příležitostem a ztrácejí tak kontakt s ostatní společností, což vede k dalšímu sociálnímu propadu a nárůstu kriminality jejich obyvatel.

Prodej a zpeněžení vybavení bytu představuje jeden z nejčastějších důvodů radikální devastace bytu, nebo-li vybydlování – tolik typické právě pro Romy. Dokážou byt zcela zničit ve velice krátké době. „Takové devastaci je zapotřebí zabránit. Lidé, kteří nejsou schopni dodržovat nejelementárnější povinnosti plynoucí z nájmu bytu, nemohou být v těchto bytech nájemci.“²²

Ovšem ničení společného vybavení bytů jejich nájemníky, např. poštovních schránek, zvonků, veřejného osvětlení apod. je v mnohých případech pouze projevem vzdoru a hořkosti.²³

Z těchto uvedených důvodů ovšem nelze obviňovat majitele jak jednotlivých bytů, tak i celých domů, že nemají zájem na jejich pronájmu takto nepřizpůsobivým spoluobčanům, jelikož jsou jejich nemovitosti ničeny do té míry, že v mnohých případech musí nastat nezbytná generální oprava celého domu. Jako pomoc těmto rodinám, se i v takto závažných situacích opět nabízí řešení využít sociálních služeb azylových domů. Jsou sice určeny pouze na překlenovací, časově omezené období, přesto v situaci bytové krize představují často vyhledávanou alternativu.

1.4 Pracovní příležitosti a nezaměstnanost

Romové jsou postiženi dlouhodobou a opakovanou nezaměstnaností. Mají nízkou úroveň kvalifikace a pověst nespolehlivých pracovníků.²⁴ Jedna z mála

---

²⁰ BAROŠOVÁ, A. *Romové ve městě*, s. 23.

²¹ Srov. RAICHOVÁ, I. et al. *Romové a nacionalismus*, s. 109.

²² MÁCHOVÁ, H. *Nejčastější problémy v nájemním bydlení*, s. 98.

²³ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 36.

²⁴ Srov. RAICHOVÁ, I. et al. *Romové a nacionalismus*, s. 104.

možností, jak práci získat, představují pouze příležitostné formy zaměstnání. Často jsou jim nabízeny také veřejně prospěšné práce, které ovšem problém vysoké míry nezaměstnanosti neřeší, jelikož poskytují pracovní uplatnění jen dočasně. Většina pracovních příležitostí tak nezaručuje potřebnou jistotu ani perspektivu pracovního zařazení, tudíž není motivující. A tak se stává z pravidelných návštěv úřadů práce jen jakýsi rituál. Uchazeč ví, že žádnou pracovní nabídku nedostane a pokud ano, tak po příchodu do zaměstnání zjistí, že místo již bylo obsazeno.

Dlouhodobá nezaměstnanost vede k zisku pouze omezených a nedostatečných finančních příjmů. Bez těchto pravidelných, byť nízkých příjmů dochází následně k nemožnosti placení požadovaného nájmu za byt. Romové se tak opět ocitají v těžko řešitelných situacích. Je tudíž patrné, že již zmíněné bytové problémy souvisí nejen s nezaměstnaností, ale jsou na ni přímo napojeny.

Ani rekvalifikační kurzy problém nezaměstnanosti neřeší, jelikož výuční list mnoha zaměstnavatelům v současné době již nestačí. Někteří uchazeči o zaměstnání navštěvují rekvalifikační kurzy pouze z toho důvodu, že jsou motivováni vyšším procentem podpory v nezaměstnanosti.²⁵ V neposlední řadě svoji významnou roli zaujímají i předsudky většiny zaměstnavatelů vůči „líným a nespolehlivým“ Romům.

Jelikož stojí Romové - jako uchazeči o práci - až na konci pomyslné fronty, ztrácejí tak nejen návyk pracovat, ale i znalost, jak o místo patřičně usilovat, což má negativní dopad především na mladou generaci Romů.²⁶ Tato generace mnohdy neviděla pracovat své rodiče, sama také nepracuje a ani není nijak motivována ke snaze práci si najít. „Závažnou a bohužel pravdivou skutečností je, že nejmladší generace práci nepoznala vůbec a že ti, kteří se narodili po roce 1990, vyrůstají často od dětství v rodinách, závislých pouze na sociálních dávkách. A to má závažné dopady a negativní důsledky na jejich celkový životní styl a vytváření hodnotové orientace.“²⁷

---

²⁵ Srov. RAICHOVÁ, I. et al. *Romové a nacionalismus*, s. 106.

²⁶ Srov. JAKOUBEK, M. *Cikáni a etnicita*, s. 189.

²⁷ JAKOUBEK, M. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*, s. 254.

U starší generace, která byla zvyklá pracovat, se pocit vlastní užitečnosti a možnosti získávat pravidelný příjem prací v současné době ztratil. Sociální dávky tak představují pro mnoho Romů větší výhodu než minimální mzda.²⁸ Ale ani minimální mzda nebo výplata sociálních dávek není tak vysoká, aby odpovídala vysokým finančním požadavkům majitelů bytů. Tak opět postupem času dochází k nutnosti řešení otázek, týkajících se problémů bydlení, ke kterým dochází na základě dlouhodobé nezaměstnanosti. Jako rychlým a nejjednodušším východiskem se opět jeví ubytování v noclehárnách nebo azylových domech.

1.5 Vzdělání a výchova

Charakteristickým znakem romské populace je nízká úroveň vzdělání.²⁹ Z důvodu jejich diskriminovaného postavení se mohlo již v minulosti využít jenom málokdy.³⁰ V současné době vzdělání v romské rodině nepředstavuje hodnotu proto, že vzdělaných lidí je v této komunitě málo a pro romské rodiče je nejvyšší hodnotou spokojenost dítěte.

Podstatná část romských dětí nedosáhne vyššího vzdělání než základního. Pobyt v romské komunitě totiž není natolik stimulujícím podnětem k tomu, aby se vyučili, neboť nemají ve svém okolí žádný kladný vzor vzdělaného, pracujícího a úspěšného člověka. Děti většinou nemluví dobře česky, ale ani romsky. Mají omezenou slovní zásobu, což představuje problém nejen u dětí, ale i u jejich rodičů. Postrádají jakoukoli vůli a ctižádost. Škola není vnímána romskými dětmi jako místo přátelské, jelikož jejich výchova je v tomto ohledu velmi benevolentní.³¹ Mají velký problém s respektováním postavení učitele a potíže přinutit se k pro ně nezáživnému učení. Doma nejsou za nic káráni, tresty neznají. Jejich chování není mnohdy limitováno žádným výchovným zásahem, je tudíž spontánní a přirozené, a odpovídá naprosto jejich temperamentu.

---

²⁸ Srov. RAICHOVÁ, I. et al. *Romové a nacionalismus*, s. 105.

²⁹ Srov. BALABÁNOVÁ, H. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové v České republice. Sešity pro sociální politiku*, s. 340.

³⁰ Srov. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*, s. 43.

³¹ Srov. RAICHOVÁ, I. et al. *Romové a nacionalismus*, s. 98.

I přesto, že romské děti bývají obecně velmi samostatné, nejsou zvyklé rozhodovat se individuálně a řešit jakékoli úkoly, což rodina od svých dětí nejenom nežadá, ale ani si to nepřeje.³²

Ovšem dnešní vyspělá společnost si individuální řešení vlastních povinností nejen přeje, nýbrž také vyžaduje. Vzdělání má velký význam, jak pro romskou menšinu, tak i pro společnost, ve které Romové žijí. Vzdělání by se mělo stát prioritou každého člověka.³³ Nízké vzdělání je odrazovým můstkem do světa nezaměstnanosti. Nejenom nízké vzdělání, ale i špatná znalost jazyka, omezená slovní zásoba a nerespektování autorit se tak stávají základem budoucích problémů. Právě z důvodu nízkého vzdělání a neznalosti českého jazyka docházelo v minulosti ke ztrátě chráněných nájemních vztahů a následně pak ke ztrátě možnosti užívat byt. Lze se tak opět dostat do jakéhosi kruhu problémů, které na sebe vzájemně navazují. Jejich základ tvoří nízká úroveň vzdělání, z níž vyplývá dlouhodobá nezaměstnanost, která je příčinou nedostatku finančních příjmů, jež vede k nemožnosti placení nájmů, případně k zadlužování nájemníků, pro které se tak azylové domy stávají nedobrovolnou zastávkou na jejich cestě životem.

1.6 Kriminalita Romů

Tradiční rodinné vazby znemožňují Romům kriminální chování vůči sobě navzájem. Takové jednání by bylo hodnoceno členy komunity výrazně přísněji.³⁴ „Romská kriminalita je obvykle záležitostí skupiny. Jedná se o delikventní jednání vůči příslušníkům majoritní populace. Je zde zejména ceněna sociální schopnost oklamat nebo napálit neromy – zde můžeme mluvit o jakési averzi menšiny k většině, (jde o tzv. obrannou či protiútočnou formu překonání hlubokého komplexu méněcennosti).“³⁵

---

³² Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 113.

³³ Srov. RAICHOVÁ, I. et al. *Romové a nacionalismus*, s. 134.

³⁴ Srov. VEČERKA, K. *Romové a sociální patologie*, s. 433.

³⁵ RAICHOVÁ, I. *Romové a nacionalismus*, s. 96.

Romové si neumí rozvrhnout finanční částku tak, aby jim stačila na potřebné období. „Rom dostane peníze a druhý den jsou fuč. Co je pro něj týden, měsíc, rok?“³⁶ A právě tato neschopnost zacházet s finančními prostředky a z ní vyplývající špatná ekonomická či sociální situace je často příčinou vzrůstající kriminality. (Ve chvíli nedostatku berou v potaz pouze to, že někdo má přebytek, o který a má se rozdělit).

Romská kriminalita představuje veliký problém z důvodu mravního a duševního ničení romského národa, protože pobyt jedince ve vězení zhoršuje jeho povahu, rozbíjí jeho rodinu a stigmatizuje jeho děti.³⁷ Ve vztahu k azylovým domům nebývá kriminalita primární příčinou příchodu. Až na základě nutnosti nástupu rodinných příslušníků do výkonu trestu bývá nucena většinou matka s dětmi pomoc azylového domu vyhledat.

1.7 Soužití majority s minoritou

Soužití majority s romskou minoritou má v naší zemi nejrůznější podoby a zdroje. Vztahy mezi těmito dvěma subjekty patří ke žhavým tématům současnosti, vyvolávajícím emotivní diskuse o tom, na čí straně jsou příčiny napětí a kdo nese za současný neuspokojivý stav zodpovědnost.

„Soužití s Romy se však bude zhoršovat, nezmění-li se jejich sociální situace a nepřijme-li je majoritní část občanů mezi sebe. Romové jsou jako minorita méně vzdělaní, většinou žijí v chudobě na okraji společnosti. Potřebují pomoc, aby se stali rovnoprávnými a rovnocennými občany této země. Problém soužití s Romy je někdy podceňovaný, a proto těžce řešitelný. Je to problém politický, ekonomický, zdravotní a mravní.“³⁸

Závěrem této kapitoly lze říci, že Romové jsou popisováni jako lidé, kteří jsou zaměřeni hlavně na přítomnost. Žijí ze dne na den – radují se z toho, co je teď. Žijí přítomným okamžikem, bez ohledu na to, co bude zítra. Žijí životem, který

---

³⁶ MANUŠ, E. *Jdeme dlouhou cestou*, s. 186.

³⁷ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 59.

³⁸ RAICHOVÁ, I. *Romové a nacionalismus*, s. 111.

není majoritní společnosti znám.³⁹ Znalost problému je ovšem jeden z předpokladů účinné pomoci. „Porozumění Romům, jejich činností i jejich reakcím, porozumění způsobům jejich adaptace a jejich kulturní a sociální dynamice, by mělo vést k vyřešení problémů ve vzájemném soužití s ostatní populací“.⁴⁰

Problémy, s nimiž se romská komunita potýká, se budou muset řešit nástroji sociální politiky a metodami sociální práce. Poradce by se měl proto snažit Romům porozumět, pomoci jim, aby byli schopni samostatně žít, aby se zbavili pocitů méněcennosti, aby dokázali být svobodnými lidmi, kteří uznávají pravidla společného soužití a zákonné normy. Individuální práce s romskou komunitou je tak jediný možný způsob pomoci.⁴¹

Sociální vyloučení, nízké vzdělání a dlouhodobá nezaměstnanost jsou základem mnoha dalších problémů, se kterými se Romové potýkají. Mezi ně patří i problémy s bydlením. Velký počet dětí, tradiční způsob života, temperament, ale také nedostatek levného bydlení způsobují, že jsou nuceni vyhledávat nouzová řešení v podobě ubytoven a azylových domů.

Mnoho Romů žije v koloběhu, ze kterého bez pomoci majoritní společnosti není cesty ven. Proto je třeba usilovat na základě programů a s pomocí státních i nestátních organizací o lepší vzdělání dětí, aby jejich rodiny měly naději lépe bydlet a žít tak lepší život.⁴²

---

³⁹ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 52.

⁴⁰ ŠOTOLOVÁ, E. *Příchod Romů do Evropy*, s. 57.

⁴¹ Srov. RAICHOVÁ, I. et al. *Romové a nacionalismus*, s. 91.

⁴² Srov. tamtéž, s. 111.

2. Charakteristika azylového domu Filia⁴³

V předchozí kapitole byly popsány některé problémy, se kterými se Romové často potýkají. Jako jedním z řešení bytové problematiky bylo uvedeno využití služeb azylových domů.

Azylový dům je ubytovací zařízení pro osoby bez přístřeší. Má klientům umožnit integraci do společnosti. Délka pobytu klienta je omezena na několik měsíců.⁴⁴

V této části bych ráda představila Azylový dům Filia v Českých Budějovicích, v němž byl výzkum proveden.

Azylový dům Filia poskytuje své služby matkám a jejich dětem, těhotným ženám a dívkám, které dovršily 18-ti let a opustily ústavní výchovu. Jeho režim je přizpůsoben potřebám a zájmům uživatelů.

Je umístěn ve středu města v Nerudově ulici č. 7, v prostorné zahradě. Byl založen v roce 1999 a vznikl přestavbou jeslí. Jeho provoz je nepřetržitý.

Nabízí nejen přístřeší, potřebnou péči a zabezpečení základních životních podmínek, ale také účast na sociálním programu, na jehož základě se rozsah azylové péče určuje.⁴⁵

2.1 Základní údaje o zřizovateli:

název organizace:	Jeslová a azylová zařízení České Budějovice,
adresa:	E. Pittera 3, 370 01 České Budějovice
kraj:	Jihočeský kraj
rok vzniku:	1999
IČ:	620537962
právní forma:	Příspěvková organizace obce, kterou financuje Magistrát města České Budějovice. ⁴⁶

---

⁴³ Srov. obrázek v příloze č. I.

⁴⁴ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 32.

⁴⁵ Srov. *Obce, města, regiony a sociální služby*, s. 117.

⁴⁶ Srov. internetové stránky AD Filia dostupné na (on-line), citováno 12. 1. 2010. www.jazcb.cz/index.html.

2.2 Poskytované služby

Azylový dům Nerudova (dále jen ADN) poskytuje dvě sociální služby:

- azylový dům - s kapacitou 13 pokojů se 43 lůžky.
- dům na půl cesty - s kapacitou 2 pokoje se 2 lůžky.⁴⁷

2.2.1 Služba „Azylový dům“ (dále jen AD)

Posláním služby je poskytnout matkám s dětmi a těhotným ženám, které jsou v nepříznivé sociální situaci a nemají kde bydlet, přechodné ubytování spojené se snahou řešit svou situaci.

Cílem služby je vytvořit takovýmto ženám vhodné zázemí pro zvládnutí jejich nepříznivé sociální situace, pomoci jim dosáhnout takovou změnu v životě, aby přestaly službu potřebovat, zvyšovat kvalitu sociální práce s uživatelkami služeb. Specifickým cílem je umožnit dětem zůstat v péči matky.

Cílovou skupinou jsou matky s dětmi a těhotné ženy, které ztratily svůj domov nebo musely svůj domov opustit z důvodu ohrožení zdraví a života, bezpečí či důstojnosti.⁴⁸

Tato služba řeší problém rychlého a nuceného opuštění bytu na základě neshod mezi partnery i mezi generacemi, ale také na základě ukončení nájemní smlouvy nebo nuceného vystěhování z podnájmu ať už z důvodu rekonstrukce bytu nebo neplnění základních povinností nájemníků.

2.2.2 Služba „Dům na půl cesty“ (dále jen DNC)

Posláním služby je poskytnout přechodné ubytování a podporu dívkám, které odcházejí z ústavní výchovy nebo dívkám z nefunkčních rodin, které nemají podporu vlastní rodiny, a tím jim usnadnit vstup do samostatného života.

Cílem je vytvořit vhodné zázemí pro bezpečné zvládnutí období začlenění se dívek do běžného života, motivovat je k zařazení do běžného života, zmírnit následky ústavní výchovy nebo nedostatečné péče rodin, zvyšovat kvalitu sociální

---

⁴⁷ Srov. internetové stránky AD Filia dostupné na (on-line), citováno 12. 1. 2010.
www.jazcb.cz/index.html.

⁴⁸ Srov. tamtéž

práce s uživatelkami služeb. Specifickým cílem je připravit dívky na svou mateřskou roli.

Cílovou skupinou jsou zletilé dívky do 26 let věku, které opouštějí školská zařízení ústavní výchovy nebo dívky z nefunkčních rodin bez rodinného zázemí.⁴⁹

Tato služba pomáhá při řešení bytových problémů dívkám, které opouští po dovršení 18-ti let ústavní zařízení a nemají žádnou jinou možnost samostatného bydlení.

2.3 Osoby vyloučené z poskytovaných služeb

Služby nejsou určeny osobám:

- závislým na pomoci jiné fyzické osoby, na alkoholu, na drogách či jiných návykových látkách.
- agresivním.
- hledajícím jen ubytování bez poskytování sociální služby.
- nerespektujícím zásady společného soužití.
- nemajícím zájem o aktivní řešení situace.
- nesplácejícím dluhy k organizaci.
- jejichž zdravotní stav vylučuje poskytování služeb buď ze zákona (stav osoby vyžaduje ústavní péči ve zdravotnickém zařízení, akutní infekční nemoc, duševní porucha) anebo podle posudku lékaře.⁵⁰

Žadatelé, kterých se tyto problémy dotýkají, nemohou služeb AD využívat, z důvodů neschopnosti plnit stanovený domácí řád a povinnosti z něho vyplývající. Tato skutečnost přispívá hlavně k aktivnímu řešení problémů klientů.

---

⁴⁹ Srov. tamtéž

⁵⁰ Srov. Metodika služby – ADN. Interní dokumenty Azylového domu Filia

2.4 Principy služeb

Služby jsou založeny na principech profesionality, individuálního přístupu, spolupráce, aktivity, respektu, vstřícnosti a empatie. Směřují ke zlepšení kvality života uživatelů služby a k jejich zařazení do běžného života.⁵¹

Na základě dodržování těchto principů dochází k lepšímu a důkladnějšímu pochopení vzniku, průběhu a souvislostí mezi problémy, které je nutné s uživateli řešit.

2.5 Metody práce

Při zajišťování služeb je realizována individuální a skupinová sociální práce, práce s rodinou i práce s komunitou. Pracovnice zajišťují sociální intervenci, krizovou intervenci i poradenství. Při práci se využívá hlavně metoda rozhovoru, aktivního naslouchání, pozorování a při odchodu uživatele metoda dotazníku, která má za úkol zjistit spokojenost uživatele s poskytovanou službou.⁵²

Vyhodnocením takto získaných dat se získá lepší přehled o kvalitě a nedostatcích poskytované služby, na jejichž základě se pracovnice snaží více pochopit situace, duševní rozpoložení, stavy a chování jednotlivých nově příchozích klientů.

2.6 Vykonávané činnosti

Zařízení AD nabízí uživatelům obou služeb

- základní činnosti služby
  - ✓ pomoc při zajištění stravy
  - ✓ poskytnutí ubytování
  - ✓ pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

---

⁵¹ Srov. internetové stránky AD Filia dostupné na (on-line), citováno 12. 1. 2010. www.jazcb.cz/index.html.

⁵² Srov. Metodika služby – ADN. Interní dokumenty Azylového domu Filia

- základní sociální poradenství
  - ✓ poskytnutí informace směřující k řešení nepříznivé sociální situace
  - ✓ poskytnutí informace o možnostech výběru druhu sociálních služeb
  - ✓ poskytnutí informace o základních právech a povinnostech
  - ✓ poskytnutí informace o možnostech podpory členů rodiny v případech, kdy se spolupodílejí na péči o osobu
- fakultativní činnosti
  - ✓ zapůjčení vybavení pro domácnost
  - ✓ poskytnutí základních potřeb
  - ✓ uskladnění osobních věcí po odchodu ze zařízení⁵³

Cílem všech uvedených činností je podpora a pomoc uživatelům AD a snaha o jejich postupné sociální začleňování. Všechny služby slouží ke zvýšení kvality klientova života.

V předchozím textu jsem popsala problémové situace Romů, ve kterých se nachází, a které jsou příčinou jejich příchodu do azylových domů. Zároveň jsem popsala služby AD a způsob, jakým odpovídají na danou problematiku a pomáhají řešit různé krizové situace spojené se ztrátou bydlení. V následujícím výzkumu bude prakticky ověřeno, jakým způsobem se Romové do Azylového domu Filia dostávají.

---

⁵³ Srov. Metodika služby – ADN. Interní dokumenty Azylového domu Filia

PRAKTICKÁ ČÁST

3. Metodika výzkumu

3.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu této práce je analýza důvodů příchodu romských žen a dívek do Azylového domu Filia a zodpovědět otázku, na základě jakých skutečností jsou nuceny (mnohdy opakovaně) vyhledat pomoc, kterou služby azylového domu nabízejí.

3.2 Popis výzkumné metody

Pro získání potřebných dat jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu a na základě obsahové analýzy dat jsem z dokumentace vedené na pracovišti⁵⁴ a polostrukturovaných rozhovorů⁵⁵ vypracovala kazuistiky.

3.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Na sběr dat jsem si vyčlenila období jednoho měsíce. Respondentkami mého výzkumu byly uživatelky AD Filia, které již v určeném období v AD pobývaly nebo v jeho průběhu nastoupily. Zároveň se také k romské národnosti hlásily. Tyto nastavené parametry splňovalo pouze osm respondentek. Využila jsem tudíž všechny uživatelky, čímž jsem dosáhla 100% možných respondentek.

Těchto osm respondentek zahrnovalo jednu svobodnou dívku a sedm matek s dětmi narozené a žijící v Čechách i na Slovensku. Dvě respondentky žily určitou dobu také v zahraničí.

---

⁵⁴ Srov. Dokumenty v příloze

⁵⁵ Srov. Okruhy otázek v příloze č. V.

3.4 Techniky sběru dat

V první fázi jsem pomocí metody obsahové analýzy dat zpracovala z potřebné dokumentace postupně kazuistiky všech osmi respondentek. Zaměřila jsem se především na předpokládané doby jejich pobytu (z důvodu nutnosti splnění vytčeného měsíčního termínu), uvedených důvodů pobytu v AD, místa narození, věku, vzdělání, zaměstnání a počtu dětí. K dalším informacím, které mě zajímaly, patřily rodiče a rodinní příslušníci. Dále jsem se soustředila na momentální sociální situace uživatelék, jak ony vidí svůj problém, jaké jsou jeho příčiny a jak jej chtějí řešit. Po vypracování těchto kazuistik jsem zjistila, že mi pro důkladnější objasnění celého problému chybí informace o předchozích pobytech zkoumaného vzorku žen v AD a o jejich rozličných cestách do tohoto sociálního zařízení. Chtěla jsem také zjistit názory a pohledy respondentek na svou situaci a smýšlení o nadcházející budoucnosti. Ke sběru dalších dat jsem původně chtěla použít metodu strukturovaného rozhovoru s předem připravenými otázkami, což se ovšem v praxi neosvědčilo, jelikož život respondentek se neodvíjel stejným způsobem. Některé otázky z původně formulovaného rozhovoru tak nebylo možné uplatnit, mnohé k tomu, abych získala potřebné názory jednotlivých respondentek, naopak chyběly.

Ve druhé fázi jsem proto respondentky oslovila a vedla s nimi polostrukturovaný rozhovor, ve kterém byla rozdílnost dotazů stanovena věkem a odlišnými životními zkušenostmi. Výběr otázek jsem se snažila přizpůsobit schopnostem respondentek náležitě jim porozumět.

Pro sestavení použitých dotazů jsem si vytyčila pouze rámcové okruhy otázek, ze kterých jsem při vedení rozhovorů vycházela.⁵⁶ Tyto okruhy se týkají bytové, ekonomické a pracovní oblasti, a také problematiky vzdělání. Všechny mají tudíž blízký vztah k předmětu této práce. Na základě těchto rozhovorů jsem vypracovala následné kazuistiky, které mají pouze doplňující charakter.

---

⁵⁶ Srov. Okruhy otázek v příloze č.V.

3.5 Etické aspekty

Od všech oslovených respondentek jsem získala pasivní souhlas s provedením rozhovoru i jeho záznamu, všechny byly předem informovány o dobrovolnosti výzkumu a tudíž i o možnosti odmítnutí rozhovoru, případně jeho přerušení. Byly seznámeny s tím, že jejich identita nebude nikomu odhalena – jména jsou tudíž smyšlená, což je pro výzkumné šetření nezbytné. Soukromí a klidné prostředí bylo při vedení rozhovoru zajištěno.⁵⁷

3.6 Autentičnost sběru dat

Výhodou využití rozhovoru jako metody v této práci představuje fakt, že v azylovém domě pracuji, všechny uživatelky mě dobře znají a jsou srozuměny s tím, že mám přístup k jejich dokumentaci.

Otázkou ale zůstává, zda z důvodů různých obav respondentky na základě svého sociálního citění a empatie neposkytly jiné odpovědi než takové, které se shodují s realitou.⁵⁸ Výběr otázek jsem se snažila přizpůsobit schopnostem respondentek jim náležitě porozumět.

3.7 Způsob vyhodnocování dat

Podle předem stanovených okruhů⁵⁹ jsem postupně ke každému z nich zpracovávala informace z rozhovorů s jednotlivými respondentkami, které se k dané otázce vztahovaly. Následně jsem všechna získaná data vyhodnocovala a zaznamenávala.

---

⁵⁷ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 155.

⁵⁸ Srov. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 73.

⁵⁹ Srov. Okruhy otázek v příloze č. V.

4. Kazuistiky

V této praktické části výzkumu se zabývám zpracováním kazuistik jednotlivých respondentek. U každé respondentky jsou uvedeny vždy kazuistiky dvě. První je vypracovaná na základě dokumentace vedené na pracovišti, druhá vychází z polostrukturovaných rozhovorů.

RESPONDENT Č. 1

VÝPIS Z DOKUMENTACE

Jméno: Simona
Rok a místo narození: 1987, České Budějovice
Bydliště: České Budějovice
Rodinný stav: Vdaná
Počet dětí: 1

Datum první konzultace: 12. 10. 2009

Paní Simona nastoupila do azylového domu (dále jen AD) se svou čtyřletou dcerou Erikou. Předtím bydlela asi jeden rok v krizovém centru v Kostelci. Jelikož si potřebovala najít zaměstnání, bylo vyhověno její žádosti o přemístění do AD v Českých Budějovicích z důvodu větší nabídky volných pracovních míst v této lokalitě.

Je vdaná, ovšem časté hádky mezi manžely a nadměrné požívání alkoholu ze strany partnera, byly příčinou jejich rozchodu. Manžel paní Simony se ze společně pronajatého bytu odstěhoval, tudíž zůstala paní Simona s dcerou sama – bez jakékoli pomoci i finančního zajištění. Tuto tíživou situaci nezvládala, a jelikož nemohla platit vysoké nájemné, musela po několika měsících byt opustit. Paní Simona má základní vzdělání, v současné době nepracuje. Chtěla by začít pracovat a získat pro sebe a svou dceru nějaké uspokojivé bydlení.

KAZUISTIKA Z ROZHOVORU

Paní Simona je v AD poprvé, přišla na doporučení Krizového centra v Kostelci. V jiném AD nikdy předtím nepobývala. Před svatbou bydlela v pronajatém bytě se svou matkou, kam se později přistěhoval i její manžel. Zpočátku bylo manželství harmonické, až po smrti matky docházelo k častým hádkám, v poslední době i fyzickému násilí. Žádné příbuzné, na které by se mohla obrátit s žádostí o pomoc, již nemá. Má podanou žádost na byt, který jí byl podmíněně přislíben. Potřebuje si najít práci a mít tak pravidelný příjem.

Jak jsem již uvedla, má základní vzdělání a dosud nepracovala. Je evidována na úřadu práce, ale žádná volná místa nejsou. Byla jí proto nabídnuta možnost rekvalifikace. Tuto nabídku přijala. V budoucnu by chtěla, aby její dcera nastoupila do mateřské školy, a sama tak mohla začít pracovat jako pomocná síla v kuchyni.

V době společného soužití s manželem žádné větší finanční problémy rodina neměla. Manžel pracoval příležitostně na stavbách a o rodinu se v minulosti staral dobře. Žádné peníze ale našetřeny neměli. Problémy rozpadu manželství vidí v tom, že manžel „je bílej a jinej.“ Nijak blíže tuto okolnost nespecifikovala.

V případě finanční nouze manželům vždy vypomohla matka paní Simony. Žádné peníze našetřeny nemá, ani v současné době při pobytu v AD ze sociálních dávek nic neušetří. Žádné půjčky toho času nesplácí. V době společného soužití s manželem půjčku měli, ale ta je již splacena.

Ve škole to paní Simonu nikdy nebavilo, uvedla: „*Cigáni to měli vždycky ve škole těžký.*“ Přesto je vzdělání pro paní Simonu důležité, chtěla by, aby se její dcera dobře učila, protože si uvědomuje, že by se mohla lépe uplatnit než ona sama.

RESPONDENT Č. 2

VÝPIS Z DOKUMENTACE

Jméno: Alena
Rok a místo narození: 1963, České Budějovice
Bydliště: Besednice
Rodinný stav: Rozvedená
Počet dětí: 6
Datum první konzultace: 13. 10. 2009

Paní Alena nastoupila do AD pouze s jednou dcerou P. K. (stáří 14 let). Ostatní děti jsou již plnoleté. Před příchodem do AD bydlela u své druhé starší dcery, která žije ve společné domácnosti s přítelem – majitelem bytu. Z důvodů vážných konfliktů mezi ní a přítelem dcery, které se stále stupňovaly, byla paní Alena nucena byt opustit. Chtěla by v AD zůstat do konce školního roku, aby dcera dokončila školní docházku.

Se svým přítelem, panem J. Č. žije již šest let. Žádné děti spolu nemají. Bydleli spolu již asi v pěti podnájmech, které museli opustit kvůli neadekvátním finančním požadavkům ze strany majitelů bytů (vysoké doplatky za vodu a elektrický proud).

Paní Alena je vyučená přadlena a pracuje jako dělnice. Pan J. Č. je zedník - obkladač a pracuje u soukromé firmy. Žije s nimi ještě nejmladší dcera, která jediná je zatím nezaopatřená. V létě plánují odjezd do Anglie za přítelovo příbuznými.

KAZUISTIKA Z ROZHOVORU

Paní Alena je v AD již po čtvrté. Všechny předchozí pobyty byly krátkodobé. Jako důvody opakovaného pobytu v AD, označila drahé pronájmy bytů a konflikty s jejich majiteli, kteří požadované částky stále zvyšovali.

Od svých dvou let žila v dětském domově (dále jen DD). Poté byla adoptována. Její adoptivní rodiče v současné době již nežijí. Byla 2x vdaná. Manželství se vždy rozpadlo z důvodu partnerovy nadměrné konzumace alkoholu.

Má již pět dospělých dětí, které ji s problémem bydlení pomoci nemohou. Při nástupu do AD uvedla, že by v létě chtěla s dcerou a přítelem odjet do Anglie. Své rozhodnutí, změnila, jelikož se s přítelem rozešla. „*Je bílej a nespolehlivej.*“

Jelikož stále pracuje (ve dvousměnném provozu), je schopna určitou část peněz ušetřit a odejít do podnájmu. V minulosti splácela půjčku na nábytek, uvedla, že problémy s jejím splácením nikdy neměla.

Vzdělání je pro paní Alenu důležité. „*Mám práci jenom proto, že jsem vyučená.*“ Chtěla by, aby se i její dcera učila a dokázala se finančně zabezpečit. Ze starších dětí mají výuční list pouze dvě, zbylé tři mají vzdělání základní.

RESPONDENT Č. 3

VÝPIS Z DOKUMENTACE

Jméno: Julie
Rok a místo narození: 1960 České Budějovice
Bydliště: České Budějovice
Rodinný stav: Svobodná
Počet dětí: 3

Datum první konzultace: 16. 10. 2009

Paní Julie nastoupila do AD se svými třemi vnoučaty. Musela odejít z pronajatého bytu, jelikož majitel požadoval neúměrně vysokou částku 15000,- Kč. Původně zde bydlela se svým přítelem a dvěma syny. Přítel ale těžce onemocněl, v současné době leží v nemocnici na oddělení následné péče. Oba synové jsou ve výkonu trestu za majetkové delikty. O matce dětí žádné zprávy nemá, sama tuto tíživou situaci nezvládá.

Paní Julie má základní vzdělání, celý život pracovala jako pomocná síla v kuchyni. Sama je matkou tří již dospělých dětí.

Zatím není sama schopná svou bytovou situaci řešit, čeká na příchod syna (otce dětí) z vězení. Věří, že zařídí vše potřebné k životu ve společné domácnosti. Dosud ji finančně pravidelně podporuje její přítel, kterého v nemocnici často navštěvuje.

KAZUISTIKA Z ROZHOVORU

Paní Julie je v AD již podruhé. Před příchodem bydlela krátký čas u své snachy. Jejich soužití bylo z důvodů malometrážního bytu problémové, proto paní Julie nastoupila opět do AD.

V minulosti bydlela v obecním bytě, při jeho prodeji neměla peníze, proto byt přešel do vlastnictví cizího majitele. Ten časem byt rekonstruoval, nabídl proto paní Julii náhradní bydlení. Až s odstupem času zjistila, že smlouva je pouze na dobu určitou a musela se odstěhovat. Následně bydlela s přítelem a syny v bytě s vysokým nájmem. V současné době má podanou žádost na byt, byla ji přislíbena ubytovna Trival.

S nástupem do zaměstnání nepočítá, jelikož vnoučata jsou ještě malá a syn se má z výkonu trestu vrátit až za rok.

Žádné peníze našetřeny nemá, finančně pomáhá synům ve vězení. Občas jí vypomohou příbuzní (jídlem a ošacením pro děti). Sama nikdy půjčku neměla, pouze synové. Vzdělání označuje jako důležité, jelikož se pak lidem žije lépe: „*Nemusí se tolik dřít nebo krást*“. Chtěla by, aby se vnoučata učila dobře, ale zároveň dodává: „*Stejně skončí v kriminále jako táta.*“

RESPONDENT Č. 4

VÝPIS Z DOKUMENTACE

Jméno: Gabriela
Rok a místo narození: 1980 České Budějovice
Bydliště: České Budějovice
Rodinný stav: Svobodná
Počet dětí: 5
Datum první konzultace: 16. 10. 2009

Paní Gabriela nastoupila do AD se svými čtyřmi dětmi. (Nejstarší dcera byla svěřena do péče babičky). Dosud žila ve společné domácnosti se svým přítelem a otcem dětí, panem P. M.

Do AD přišla proto, že její přítel nastoupil do výkonu trestu ve vězení. Byt opustila, jelikož jeho majitel vyžadoval stále se zvyšující finanční částku za energii a vodu. Docházelo také k častým neshodám a hádkám.

U své matky bydlet nemůže, ani nechce, jelikož se již stará o její nejstarší dceru a při předchozím společném soužití v jedné domácnosti vyžadovala po dceři celou její finanční hotovost a naprostou poslušnost. Má ještě sestru, která ale žije v jiném městě a jejich styky jsou velmi omezené.

Paní Gabriela má základní vzdělání, nikde nepracuje, ani dle jejích slov nemůže, jelikož jsou děti ještě malé. Do mateřské školy je dávat nechce, protože jsou na matce příliš citově závislé.

Svůj problém vidí hlavně v tom, že přítel musel nastoupit výkon trestu a ona se stará o vše sama. Před nástupem do vězení si podal žádost na byt a paní Gabriela doufá, že se po jeho návratu do bytu přestěhují.

V době pobytu v AD chce našetřit peníze, také očekává, že jí finančně pomůže i její matka.

KAZUISTIKA Z ROZHOVORU

Paní Gabriela využívá služeb AD již podruhé. V minulosti žila v podnájmu se svým přítelem P. M. a jejich třemi dětmi. Na vlastní žádost jí byla přidělena městská garsoniéra, kterou krátce na to prodala, a všichni odcestovali do Anglie. Tam se jí narodilo čtvrté dítě. Po celou dobu pobytu v cizině chodil pan P. M. do práce, měl pravidelný příjem a uspořené peníze si posílali do Čech, ale na konto matky. Po 14-ti měsících se vrátili zpět a zjistili, že matka jim veškeré úspory utratila. Asi tři týdny u ní bydleli, ale soužití nebylo harmonické, proto paní Gabriela nastoupila do AD (první pobyt). Po nějakém čase sehnal pan P. M. podnájem, kam se všichni společně odstěhovali, a paní Gabriele se narodilo páté dítě. Jejich soužití netrvalo dlouho, jelikož P. M. musel nastoupit do výkonu trestu za napadení veřejného činitele. Následně paní Gabriela opět využívá služeb AD (druhý pobyt).

Paní Gabriela měla v minulosti půjčku, kterou ale již splatila. Její výši neuvedla, byla pouze na TV přijímač a sedací soupravu. Sice s jejím splácením problémy měla, ale s nimi jí pomohla matka. Jiné příbuzné již nemá.

Vzdělání sice považuje za důležité, ale sama říká: „*Nikdy mě to tam nebavilo. Skončila jsem někdy v sedmý třídě. Děti mě tam neměly rády.*“

Chtěla by, ale aby její děti vzdělání získaly, má na mysli hlavně nejstarší dceru, která bydlí u matky a je prý chytrá.

RESPONDENT Č. 5

VÝPIS Z DOKUMENTACE

Jméno: Renáta
Rok a místo narození: 1971 Rožumberok
Bydliště: České Budějovice
Rodinný stav: Rozvedená
Počet dětí: 3
Datum první konzultace: 19. 10. 2009

Paní Renáta nastoupila do AD pouze se svým synem. Dvě starší dcery jsou již plnoleté. Předtím bydlela v jednom malém pensionu, který označila za nevyhovující z důvodu malých prostor a špatných hygienických podmínek. Paní Renáta je rozvedená, žije sama se synem. Matka jí zemřela, když byla malá. S otcem, který si založil na Slovensku novou rodinu, se nestýká.

Svůj problém vidí ve ztrátě zaměstnání. Pracovala jako dělnice, ale byla propuštěna. V současné době je registrována na ÚP, dostala nabídku rekvalifikace na servírku, kterou přijala. Má základní vzdělání. Chtěla by si po dokončení rekvalifikace najít nějaké zaměstnání a plánuje společné soužití s jednou ze svých dcer, která bydlí prozatím u příbuzných z otcovy strany.

KAZUISTIKA Z ROZHOVORU

Paní Renáta je v AD již podruhé. Původně bydlela svým manželem u jeho rodičů v rodinném domku. Postupně se jim narodily tři děti. Jejich manželství bylo, dle sdělení klientky, zpočátku harmonické. Po několika letech společného soužití musel manžel nastoupit do výkonu trestu. V té době začaly první konflikty mezi paní Renátou a rodiči manžela. Po jeho návratu z vězení se jejich vztah začal postupně rozpadat. Jelikož v domácnosti docházelo k častému fyzickému násilí, zkončilo manželství rozvodem. Paní Renáta se i se svými dětmi odstěhovala ke své tetě. Zde ale bydlela pouze krátce z důvodu malometrážní dispozice bytu. Následně přebývala na ubytovně a pracovala pro jednu rakouskou firmu. Jelikož si našetřila nějaké peníze, odešla z ubytovny do podnájmu. Zde žila asi dva roky, ale kvůli rekonstrukci jej musela opustit. Našla si podnájem jiný, ale finančně velmi nákladný. Zaměstnavatel ji časem propustil z práce, paní Renáta proto nemohla již podnájem platit, a tak přišla i se synem do AD (první pobyt). Zde byla jenom krátce, asi dva měsíce, protože si našla ubytování v levném pensionu, který ale po určité době také opustila a vrátila se opět do AD (druhý pobyt).

Dle sdělení paní Renáty nemá v současné době nikoho, kdo by ji mohl pomoci. Jedna z dcer má již svou rodinu a druhá, žijící u příbuzných otce, si moc peněz nevydělává. Při pobytu v AD neušetří žádné peníze. Nabídku rekvalifikace na servírku sice přijala, ale není si jista, zda po jejím ukončení nějaké zaměstnání nalezne. V kladném případě by si chtěla vyjednat půjčku, aby mohla s jednou ze svých dcer bydlet ve společné domácnosti.

Paní Renáta při svém nástupu do AD uvedla, že má základní vzdělání. Při otázce na její názor na vzdělání ale vyplynulo, že studovala gymnázium. (Její matka byla učitelkou v Lidové škole umění.) Školu ovšem ve třetím ročníku přerušila. Obě dcery jsou vyučené, byla by ráda, pokud by syn získal středoškolské vzdělání.

RESPONDENT Č. 6

VÝPIS Z DOKUMENTACE

Jméno: Denisa
Rok a místo narození: 1980 Banská Bystrica
Bydliště: České Budějovice
Rodinný stav: Svobodná
Počet dětí: 7
Datum první konzultace: 20. 10. 2009

Paní Denisa nastoupila do AD se svými sedmi dětmi. Je v šestém měsíci těhotenství. Dosud bydlela se svým přítelem a otcem posledních pěti dětí v pronájmu, který musela opustit z důvodu rekonstrukce. Její rodiče jsou rozvedeni, matka bydlí v AD pro ženy, otec u příbuzných. Má čtyři sourozence. Nikdo z příbuzných jí pomoci nemůže. Paní Denisa má základní vzdělání, toho času je na mateřské dovolené. Problém vidí v tom, že má hodně dětí, a nikdo je proto do podnájmu nechce. V krátké době se má stěhovat do ubytovny Trival.

KAZUISTIKA Z ROZHOVORU

Paní Denisa je v AD již potřetí. Do Čech se přistěhovala se svými rodiči ze Slovenska, když jí bylo 16 let. Všichni bydleli v domku u příbuzných. Seznámila se s panem P. M. a po krátké známosti se jí brzy po sobě narodily dvě děti. S jejich otcem se rozešla v době, kdy si odpykával trest za opakované krádeže. Postupem času vznikaly při společném soužití s rodiči časté hádky. Otec přicházel domů často opilý. Nakonec paní Denisu i s dětmi vykázal (následoval první pobyt v AD). Při tomto svém pobytu v AD se seznámila se současným přítelem panem T. P., s nímž má dalších pět dětí. Během jejich společného soužití musela paní Denisa využít služeb AD ještě jednou (druhý pobyt) v době, kdy byl její přítel ve výkonu trestu. V současné době čekají, až jim bude přidělena ubytovna.

Paní Denisa nikdy nepracovala, ani pracovat nebude. Chce mít velkou rodinu. Občas jí navštěvuje její otec, který přináší dětem jídlo. Na bydlení a pro děti vždy, dle jejích slov, peníze nalezne. V minulosti si vzala půjčku na vybavení domácnosti, která je sice již splacená, ale jak paní Denisa uvádí, splácela jí velice dlouho a s pomocí svého otce. Na výši částky si již nevzpomíná.

Vzdělání nepokládá za důležité, jelikož se jí ve škole nikdy nelíbilo. Ani výhledově o vzdělání svých dětí neuvažuje.

RESPONDENT Č. 7

VÝPIS Z DOKUMENTACE

Jméno: Monika
Rok a místo narození: 1991, České Budějovice
Bydliště: České Budějovice
Rodinný stav: Svobodná
Počet dětí: 0
Datum první konzultace: 22. 10. 2009

Slečna Monika přišla do AD po tříměsíčním soužití se svou matkou a sestrou ve společné domácnosti. Z důvodu častých hádek a slovního napadání ze strany matky hledala pomoc v DD, kde dosud od svých tří let žila. Zde jí bylo doporučeno, aby vyhledala pomoc v AD, kde jí byla nabídnuta služba „Dům na půl cesty“.

Slečna Monika je vyučená švadlena. Chce si najít práci. Žije sama. Chtěla by si našetřit nějaké peníze, aby si mohla časem zařídit byt, na který si podala žádost.

KAZUISTIKA Z ROZHOVORU

Slečna Monika pracuje v obchodním centru, kde doplňuje zboží. Z každé výplaty si pravidelně naspoří určitý finanční obnos. O půjčce zatím neuvažuje. Uvádí, že žádné příbuzné kromě matky a sestry nemá, občas se s nimi stýká.

Na základě žádosti své matky si nechala na sebe napsat půjčku na auto. Do budoucna uvažuje o zvýšení svého vzdělání, jelikož by se chtěla stát pečovatelkou a učení ji vždy bavilo.

RESPONDENT Č. 8

VÝPIS Z DOKUMENTACE

Jméno: Růžena
Rok a místo narození: 1985, České Budějovice
Bydliště: České Budějovice
Rodinný stav: Svobodná
Počet dětí: 4

Datum první konzultace: 26. 10. 2009

Paní Růžena přišla do AD se svými dětmi z důvodu častých hádek se svou matkou. Spory mezi nimi vznikaly kvůli penězům. Matka požadovala na chod domácnosti po své dceři stále větší finanční obnos.

Paní Růžena má základní vzdělání, v současné době nepracuje, stejně tak jako i její přítel, pan P. D. otec jejich dětí, který bydlí v AD pro muže.

Svůj problém vidí v tom, že nemá peníze na dva pronájmy, přítel není zaměstnán a s velkým počtem dětí lze pronájem sehnat velmi obtížně. Věří, že si její přítel brzy práci najde, jelikož vždy pracoval a o rodinu se postaral.

KAZUISTIKA Z ROZHOVORU

Paní Růžena je v AD podruhé. Původně všichni žili asi tři roky v pěkném bytě, který museli po ztrátě zaměstnání partnera opustit z důvodu nemožnosti úhrady vysokého nájemného (první pobyt). Následně se odstěhovali za práci mimo město, ale i tam pan P. D. po čase o práci přišel. Svou situaci vyřešili tak, že si půjčili od příbuzných peníze (její výši respondentka neuvedla) a i s dětmi odjeli do Anglie. Měli zde zajištěné bydlení i práci. Delší dobu zde totiž pobýval bratr paní Růženy. Do práce chodil pouze přítel, matka s dětmi zůstala doma. V Anglii se jí moc nelíbilo, tak se po roce vrátili nazpět.

Po návratu z Anglie zaplatili dluhy a koupili matce nový nábytek. Očekávali, že jejich soužití bude bezproblémové. Paní Růžena nikdy v minulosti nepracovala, ani nebude, chce se starat o rodinu. Dokud přítel pracoval (u stavební firmy), tak finanční problémy neměli. Nikdy neuspořili žádné peníze, pouze v Anglii. Peníze získané z půjčky využili pouze na cestu a v minulosti na nábytek. Splatili ji sami bez problémů.

Vzdělání nepovažuje za důležité ani pro své děti. Důraz klade hlavně na zdravou a spokojenou rodinu.

5. Výsledky rozhovorů

Na základě výše uvedených kauzistik, zpracovaných na základě dokumentace a rozhovorů jsem došla k následujícím závěrům. Příčin, které se podílejí na skutečnosti, že jsou romské ženy a dívky nuceny (mnohdy opakovaně) vyhledat pomoc, kterou služby azylového domu nabízí, je mnoho. Proto jsem se snažila je roztrždit do několika základních okruhů:

1. Sociální vztahy – jedním z primárních důvodů jsou sociální vztahy, protože se může jednat především o konflikt s partnerem, na základě kterého se dostávají následně do AD. Nejedná se ale pouze o konflikty mezi partnery. I mezigenerační spory jsou důvodem opuštění společné domácnosti. Do této oblasti můžeme také zařadit konflikty s majiteli bytů, nadměrné užívání alkoholu některými členy rodiny, domácí násilí, absence rodinného zázemí, ale i nespolehlivost partnera.
2. Problematika bydlení – vysoké částky za pronájem bytu a absence levného bydlení jsou další ze závažných důvodů, které vedou Romy k vyhledání pomoci AD. Také stále se zvyšující poplatky za energie znemožňují rodinám bydlení v bytech s tržním nájmem. Obecné byty s regulovaným nájmem v současnosti již skoro vůbec neobývají. I neuvážený prodej bytu se zúženým pohledem do budoucnosti vede s určitým odstupem času Romy do AD. K dalším z důvodů se řadí také neochota majitelů pronajímat své byty rodinám s větším počtem dětí.
3. Nedostatečné finanční zajištění – ztráta pravidelného příjmu, ke kterému může dojít nejen na základě propuštění ze zaměstnání, ale i z důvodu nástupu partnera do výkonu trestu. Do této oblasti lze také zařadit splácení půjček zatěžující rozpočet rodiny.

4. Vzdělání – nízká úroveň vzdělání nepředstavuje primární důvod ke ztrátě bydlení a následnému odchodu do AD. Přímou se ale podílí na té skutečnosti, že na základě nízkého vzdělání se nemohou Romové uplatnit na trhu práce. Jediným jejich příjmem se tak stávají sociální dávky, které nestačí na pokrytí všech potřebných nákladů. Možnost rekvalifikace je sice využívána, ale bez perspektivy získání práce po jejím ukončení.

6. Diskuse

Romové mají v dnešní společnosti zcela nezáviděníhodné postavení. Představují komunitu nejvíce postiženou sociálním vyloučením, což je následně příčinou toho, že se nemohou participovat na fungování společnosti. „Důsledky sociálního vylučování nejsou v očích veřejnosti spojovány s vylučovacími mechanismy společnosti, ale s vůlí samotné romské komunity, což je omyl a záměna příčiny s následkem.“⁶⁰ Výzkum potvrdil, že hlavní příčina nezaměstnanosti Romů nespočívá v jejich neochotě zapojit se do pracovního procesu. Nabídka volných pracovních míst je v současné době velice omezená. Uchazečka se základním vzděláním je tak značně znevýhodněna. Je jí nabídnuta pouze možnost absolvovat jeden z mnoha rekvalifikačních kurzů. Ale ani tato možnost rekvalifikace ještě není zárukou k získání pracovního místa. Jediným dostupným příjmem se tak pro nezaměstnané stávají sociální dávky. Tyto skutečnosti vedou ve svém důsledku k nutnému pobytu v zařízení AD, jelikož jiné řešení se v současné době nenabízí.

Při dnešní výši pronájmu za byt (15 000,- Kč, jak uvedla jedna z respondentek) je zcela nemožné, tuto částku uhradit. Romové jsou tudíž nuceni pronajatý byt opustit a hledat jiné možné řešení. Stěhují se z města do menších lokalit, do bytů s nižším nájmem, zde ale také pracovní místo nezískají, což mnohdy zjistí až následně po nastěhování. Další z možných řešení se naskytá pomoc rodiny. Takový způsob výpomoci je ovšem z důvodů častých konfliktů pouze dočasný. Z výpovědí respondentek vyplývá, že rodina nepředstavuje již tak stabilní zázemí. Tradiční romská rodina v posledních několika letech svou pospolitost ztrácí.⁶¹ Rodina se snaží pomoci pouze finanční částkou, ošacením, jídlem či dárky pro děti. Delším pobytem v jedné domácnosti dochází k hádkám a nedorozuměním, mj. i z důvodu kumulace většího počtu lidí v omezeném prostoru. Jedno z dalších možných řešení nabízí využití služeb AD.⁶² Toto řešení je z pohledu finanční dostupnosti pravděpodobně nejpřístupnější.

---

⁶⁰ Srov. NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti*, s. 60.

⁶¹ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 44.

⁶² Srov. MATOUŠEK, O. *Sociální služby*, s. 93.

Rodina je tak ale rozdělena, protože muž i žena nastupují každý do jiného AD. V Českých Budějovicích pomáhá s řešením bytových problémů ještě AD pro muže a AD pro ženy. Služby pro kompletní rodiny zde chybějí. Tudíž se nabízí otázka, jak rodina s dětmi toto odloučení snáší, jelikož tímto rozdělením ztrácí pocit bezpečí, který jim pospolitost jednotlivých členů dává.

Ceny bytů jsou vysoké, pro mnoho lidí nedostupné. O to více je zarážející souhlas s výměnou bytu a následným podpisem nevýhodné smlouvy na dobu určitou. V takovém případě hovoříme o zneužití sociální nedovednosti.⁶³ Také prodej obecního bytu, následné odstěhování do Anglie a zpáteční příjezd s možností bydlení pouze ve společné domácnosti s matkou je znakem lehkovážného jednání. Také tato okolnost se tak stává jedním z důvodů využití služeb AD. Romové se nestarají příliš o to, kam půjdou, až se vrátí, někdy s návratem ani nepočítají. O to větší problémy je zde čekají. Nemají tak k dispozici potřebný finanční obnos, díky němuž by si mohli koupit byt, zůstávají proto u příbuzných nebo si najdou předražený podnájem a peníze tak brzy utratí. Do stejné situace se dostávají i jednotlivci a rodiny přicházející ze Slovenska. Krátký čas žijí u svých příbuzných, ale kvůli nevyhovujícím malometrážním dispozicím bytu a narůstajícím konfliktům vedou jejich cesty také do AD. Ani výhoda trvalého bydliště a rodinného zázemí tak není a mnohdy nemůže být využita. Velká rodina, městský byt, znalost a dobrá orientace v prostředí k zajištění jistého a bezproblémového bydlení nestačí.

Orientace na přítomnost, nedomýšlení následků svého, mnohdy neuváženého, jednání a omezená schopnost plánovat do budoucna představují vlastnosti Romů, jež mohou být jednou z příčin využití služeb AD. Romové radují se z toho, co je teď. Žijí přítomným okamžikem, bez ohledu na to, co bude zítra. Tato skutečnost má nesporně své klady, ale také i zápory. K nim se váže nedostatek spolehlivosti, disciplíny a vytrvalosti - rysů tolik potřebných k získání vzdělání.⁶⁴ Z výzkumu sice vyplývá, že pro některé z respondentek je vzdělání důležité, ovšem uvažují o něm pouze výhledově, až pro své děti.

---

⁶³ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 36.

⁶⁴ Srov. tamtéž, s 52.

Zamyslíme-li se nad jejich budoucností, dojdeme k závěru, že je čeká stejný osud, jako jejich rodiče. Bez vzdělání se stanou dalšími uchazeči o volná pracovní místa a pravidelnými návštěvníky pracovních úřadů. Nebude-li bytová otázka řešena a nedojde-li ke změnám v této oblasti, čeká také tyto děti stejný osud jako jejich rodiče – bydlení v azylových domech.

I tolik zmiňovaná kriminalita sehrává důležitou roli při sledování cest Romů do AD. Předpoklad, že kriminalita s tímto tématem nesouvisí nebo pouze okrajově, je zcela mylný. Příčinou kriminality je hlavně vysoká nezaměstnanost a neschopnost zacházet s finančními prostředky.⁶⁵ Představuje obrovský problém, protože mravně i duševně ničí romský národ. Pobyt ve vězení zhoršuje povahu vězně, poškozují vztahy k lidem a rozvrací jeho rodinu.⁶⁶

Cílem výzkumu této práce bylo analyzovat důvody příchodu romských žen a dívek do AD a zodpovědět otázku, na základě jakých skutečností jsou nuceny (mnohdy opakovaně) vyhledat pomoc, kterou služby azylového domu nabízejí.

Odpovědět na tuto otázku nelze pouze jednou větou. Výzkum potvrdil, že se na tomto problému podílí mnoho faktorů. Všechny, které respondentky uvedly, jsou mezi sebou vzájemně propojeny. Žádný z nich neexistuje sám o sobě. Ani v jednom případě nebyl pouze jediný z výše jmenovaných důvodem k příchodu do AD. Jejich společným základem je nízká úroveň vzdělání a na ní navazující omezený přístup k trhu práce. Z tohoto základu se dále odvíjí nízký příjem, většinou pouze ve formě sociálních dávek, ze kterých není možné platit drahý pronájem bytů a stále se zvyšující poplatky za energie. Z těchto důvodů následně dochází ke zvýšení míry kriminality, odloučení partnerů, ztrátě pocitu jistoty a bezpečí. I podepsání nevýhodné nájemní smlouvy má svůj původ v nízkém vzdělání. K neuváženému prodeji pak dochází z již výše uvedené orientace na přítomnost. Nejedná se tedy o jeden problém, ale o celý komplex problémů, které jsou navzájem provázány.

---

⁶⁵ Srov. RAICHOVÁ, I. *Romové a nacionalismus*, s. 97.

⁶⁶ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*, s. 59.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabývala cestami Romů do Azylového domu Filia v Českých Budějovicích. Snažila jsem se zjistit, z jakých příčin se do tohoto azylového domu dostávají.

V teoretické části jsem se zaměřila na romský způsob života a problémy, s nimiž se tato komunita potýká. Jde hlavně o sociální vyloučení, které se projevuje nízkou kvalifikací, nezaměstnaností, nízkými příjmy a problematickou kvalitou bydlení. Všechny tyto problémy mají společný základ - nízké vzdělání, které nepředstavuje v romské rodině důležitou hodnotu. Od nízkého vzdělání se dále odvíjí nezaměstnanost a omezené finanční zdroje, které nepokryjí vysoké náklady na bydlení.

Představila jsem zde Azylový dům Filia v Českých Budějovicích – základní údaje o jeho zřizovateli, služby, které nabízí, a na jakých principech jsou tyto služby založeny.

V praktické části uvádím kazuistiky osmi respondentek, které se výzkumu účastnily. Jde o kazuistiky vypracované na základě dokumentace a následné kazuistiky z rozhovorů.

Nejčastější příčinou nástupu Romů do AD je nucené vystěhování se z bytu, či opuštění podnájmu, z důvodu nemožnosti platby vysokých částek za nájemné, které majitelé bytů požadují. Nesmíme ale zapomínat, jaké situace tomu předcházejí. Jde o ztrátu zaměstnání, odmítání nekvalifikovaných pracovních sil ze strany zaměstnavatelů, spory mezi partnery, mezigenerační spory, rozchody partnerů, alkohol a kriminalita.

Bydlení Romů je bezpochyby jedním z mnoha problémů, se kterými se naše společnost potýká. Otázkou zůstává, jak je společnost hodlá řešit a jak se k této realitě postaví, protože jejich obcházením bude následně docházet k jejich postupnému prohlubování.

Obecních bytů je málo a požadovaná kritéria na jejich přidělení Romové stejně mnohdy nesplňují. Jejich sestěhování do holobytů na okraj města představuje řešení pouze krátkozraké a krátkodobé. Dochází tím pouze k izolaci Romů.

Jako jedno z možných řešení se nabízí chráněné bydlení spojené se sociální prací, na jejímž základě by Romové mohli získat potřebné sociální dovednosti. Nezbytná je také změna myšlení Romů i majoritní společnosti. Musíme se snažit o zlepšení dosavadních vztahů a v neposlední řadě i o bezkonfliktní soužití.

Vyspělost společnosti se pozná kladným vztahem k menšině a kvalitou soužití s ní. Každá skupina lidí má totiž své hodnoty, které mohou život celé společnosti obohatit, proto je nezbytné pro oboustranné soužití také něco pozitivního udělat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ:

Internetové stránky AD Filia dostupné na (on-line), citováno 12. 1. 2010.

www.jazcb.cz/index.html.

Metodika služby – ADN. Interní dokumenty Azylového domu Filia.

BALABÁNOVÁ, H. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové v České republice. Sešity pro sociální politiku*. Praha: Socioklub, 1999, str. 333-349. ISBN 80-902260-7-8.

BARŠOVÁ, A. Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové ve městě. Sešity pro sociální politiku*. Praha: Socioklub, 2002. s. 5-29. ISBN 80-86484-01-7.

DAVIDOVÁ, E. *Romano drom Cesty Rómů 1945-1990*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: Universita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0524-5.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

JAKOUBEK, M. *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-105-5.

JAKOUBEK, M., BUDILOVÁ, L. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-178-9.

MÁCHOVÁ, H. Nejčastější problémy v nájemním bydlení. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové bydlení soužití. Sešity pro sociální politiku*. Praha: Socioklub, 2000, s. 93-99. ISBN 80-902260-8-6b.

MANUŠ, E. *Jdeme dlouhou cestu*. Červený Kostelec: Fabián, 1998. ISBN 80-901964-5-4.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O. et. al. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

NAVRÁTIL, P. et al. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5. dopl. vyd. Olomouc: Universita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0497-4.

NIEDERLE, P. Zadlužení, sociální dávky a sociální práce. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové ve městě. Sešity pro sociální politiku*. Praha: Socioklub, 2002. s. 110-120. ISBN 80-86484-01-7.

Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: SOCIOKLUB, 1997. ISBN 80-902260-1-9.

RAICHOVÁ, I. et al. *Romové a nacionalismus*. Brno: Matprint, 2001. ISBN 80-902476-9-5.

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-250-5.

ŠIŠKOVÁ, T. et al. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998.
ISBN 80-7178-285-8.

ŠOTOLOVÁ, E. Příchod Romů do Evropy. In *Romové – reflexe problému. Soubor textů k romské problematice*. Praha: Sofis, 1997, s. 52 – 106.
ISBN 80-7178-285-8

VEČERKA, K. Romové a sociální patologie. In VÍŠEK, P. (ed.) *Romové v České republice. Sešity pro sociální politiku*. Praha: Socioklub, 1999, s. 417 - 446.
ISBN 80-902260-7-8

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. I	Obrázek Azylového domu Filia
Příloha č. II a	Žádost o poskytnutí sociální služby
Příloha č. II b	Žádost o poskytnutí sociální služby (druhá část)
Příloha č. III	Nástupní karta
Příloha č. IV	Rodinná a sociální anamnéza
Příloha č. V	Okruhy otázek pro polostrukturovaný rozhovor

PŘÍLOHY

Příloha č. I

Obrázek Azylového domu Filia

Příloha č. II b

Žádost o poskytnutí sociální služby (druhá část)

9. Zaměstnání (uveďte zda pracujete - kde, studujete nebo jste v evidenci úřadu práce či na mateřské dovolené)

10. Důvody k podání žádosti o ubytování v azylovém domě (uveďte prosím, v jaké tíživé sociální situaci se nacházíte a co očekáváte od poskytnutí sociální služby, o kterou žádáte):

11. Měsíční příjem rodiny:

12. Termín, od kdy požadujete ubytování v azylovém domě: od .....

13. Předpokládaná doba pobytu: .....

14. UPOZORNĚNÍ:

- A) Sociální služby jsou poskytovány zejména ženám či dívkám s trvalým pobytem z Č. Budějovic, a to nejdéle na 6 měsíců s možností prodloužení max. na 1 rok. Umisťování do azylového domu probíhá podle předem schválených kritérií. Ženám či dívkám s trvalým bydlištěm mimo České Budějovice se ubytování v azylovém domě poskytuje na dobu nejdéle tři měsíců, s možností prodloužení při volné kapacitě a plnění dohodnutých pravidel na max.1 rok.
- B) Ubytování nemůžeme poskytnout osobám závislým na pomoci jiné osoby, závislým na alkoholu a na drogách či jiných omamných látkách, osobám hledajícím jen ubytování bez poskytování sociální služby, osobám, které nerespektují zásady společného soužití, osobám nemajícím zájem o aktivní řešení své situace, osobám nesplácejícím dluhy k organizaci, osobám, jejichž zdravotní stav vylučuje možnost poskytování pobytových služeb ze zákona (stav osoby vyžaduje ústavní péči ve zdravotnickém zařízení, akutní infekční nemoc, duševní porucha) či podle posudku lékaře. Poskytování služby je omezeno nedostatečnou velikostí volných pokojů pro matku s více dětmi.
- C) **Žádost můžete poslat poštou na adresu poskytovatele sociálních služeb (adresa viz. přední strana žádosti nahoře) nebo na adresu příslušného azylového domu. Můžete jí také naskenovat a poslat e-mailem či ji osobně zanést do azylového domu (mají nepřetržitý provoz).** Jestliže si nebudete vědět rady s vyplněním žádosti nebo budete potřebovat něco vysvětlit, obraťte se naše pracovníky v azylových domech. Adresy i telefonní čísla zařízení jsou uvedeny na přední straně žádosti.
- D) Služba se poskytuje na základě smlouvy o poskytnutí sociální služby, před jejím uzavřením je nutné osobní jednání v azylovém domě, aby mohl být dohodnut rozsah poskytovaných služeb. V příloze žádosti Vám pro Vaši informaci předkládáme nabídku základních i fakultativních činností, které Vám můžeme v našich zařízeních poskytnout a Sazebník úhrad. K sepsání smlouvy je nezbytné předložit platné osobní doklady. Úhrada za ubytování se platí měsíčně předem, před nástupem je nutné uhradit návratnou kauci ve výši uvedené v Sazebníku úhrad.

Nepřehlédněte!

Podle zákona o sociálních službách je nutné před podepsáním Smlouvy o poskytnutí sociální služby předložit posudek registrujícího lékaře o zdravotním stavu osob, kterým se bude pobytová sociální služba poskytovat. V příloze žádosti najdete vzor potvrzení, který můžete k tomuto účelu využít.

16. PROHLÁŠENÍ ZÁJEMCE O SOCIÁLNÍ SLUŽBU:

Prohlašuji, že jsem veškeré údaje v žádosti uvedl pravdivě a že nepatřím mezi okruh osob, kterým nemůžete ubytování ve Vašich zařízeních poskytnout. Jsem si vědoma, že nepravdivé údaje by mohly mít za následek ukončení poskytování sociální služby. Dávám tímto souhlas se shromažďováním a zpracováním osobních a citlivých údajů uvedených v této žádosti, a to po celou dobu jejich zpracování a archivace.

Uvádím kontakt, jehož prostřednictvím se můžete se mnou snadno spojit:

Dne .....

.....
vlastnoruční podpis zájemce o službu

č. telefonu .....

Příloha č. III

Nástupní karta

Nástupní karta

Azylový dům Filia
Nerudova 7, 370 04 České Budějovice

Jméno :	Rodné příjmení:
Datum narození:	Místo narození :
Platnost OP do:	
Státní příslušnost:	
Rodinný stav:	
Trvalé bydliště:	
Děti: 1.	nar.
2.	nar.
3.	nar.
4.	nar.
5.	nar.
6.	nar.
Pracovnice OSPOD:	
Pracovnice OSV:	
Důvod pobytu:	
Kontakt na osobu, které mohou být v případě hospitalizace, popř. jiné vyjímečné události předána děti do péče:	
	Tel:
Nástup do AD dne:	Smlouva č.
Číslo přiděleného pokoje:	
Číslo přidělené kuchyně:	
Číslo přidělené koupelny:	
Číslo přiděleného WC:	
Kauce vybrána:	Kč
Příjem provedla:	

Příloha č. IV

Rodinná a sociální anamnéza

	DOKUMENTACE		Jméno uživatele	datum narození
	Rok Druh služby			
Klíčový pracovník			Datum přidělení	
Rodinná a sociální anamnéza				
Věk	rodinný stav		Manžel- druh	
Děti	věk	vzdělání	Sourozenci	věk
			Rodiče	věk
Vzdělání			Zaměstnání	
Jiné důležité údaje			Zájmy	
Sociální situace (kde žije, s kým, jak)				
Počáteční zhodnocení případu				
Definice problému				
- jak vidí problém uživatel				
- jaké osoby se na problému podílí				
- příčiny problému				
- dovednosti potřebné ke zvládnutí problému				
- řešení problému uživatelem				
Zdroje využitelné k řešení problému				
vnější zdroje			zdroje uživatele	
akční syst				
Pozn.	Zapsal:		Datum:	

Příloha č. V

Okruhy otázek pro polostrukturovaný rozhovor.

1. Bydlení

- předchozí pobyt v AD
- původní bydlení
- možnost bydlení u příbuzných
- plánované bydlení po ukončení pobytu v AD

2. Zaměstnání

- zaměstnání v minulosti
- plány do budoucna

3. Hospodaření s finančními prostředky

- schopnost šetřit v době pobytu mimo AD
- schopnost šetřit v průběhu pobytu v AD
- využití půjček
- pomoc od rodinných příslušníků

4. Vzdělání

- jaký důraz je na vzdělání kladen,
- požadavek na vzdělání pro své děti

ABSTRAKT

CHATRNÁ, D. *Cesty Romů do Azylového domu Filia V Českých Budějovicích*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská universita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. D. Urban, Ph.D.

Klíčová slova: Romové, sociální vyloučení, azylový dům, dům na půl cesty

Práce se zabývá příčinami příchodu Romů do Azylového domu Filia v Českých Budějovicích. Krátce popisuje jejich rozdílné životní cesty, které vedou do stejného azylového zařízení. Teoretická část přibližuje romský způsob života a základní údaje o Azylovém domě Filia.

Praktická část obsahuje kazuistiky uživatelů, ve kterých jsou krátce shrnuty jejich příčiny příchodu a rozdílné cesty vedoucí do azylového domu. Dále jsou zde porovnávány dosažené informace s údaji autorů použité literatury.

ABSTRACT

The ways of Roma people to the asylum house Filia in České Budějovice

Key words: Roma people, social exclusion, asylum home, halfway home

This paper concentrates on the reasons of Roma people coming into the Asylum House Filia in Czech Budweis. It briefly describes their separate life journeys, which lead them to the same asylum facility. The theoretical part of this paper describes the Romany lifestyle and the basic data about the Asylum House Filia.

The practical part of this paper includes casuistry of the user, in which are briefly summarized the reasons of why Roma come and their separate journeys leading to asylum house. Furthermore, it compares the information attained from this research with the data acquired from authors and the literature referenced.